

Guía Docente

Datos Identificativos					2023/24
Asignatura (*)	Inclusión educativa e práctica psicopedagóxica		Código	652511201	
Titulación	Mestrado Universitario en Psicopedagogía				
Descritores					
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos	
Mestrado Oficial	1º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	4.5	
Idioma	Galego				
Modalidade docente	Presencial				
Prerrequisitos					
Departamento	Pedagogía e Didáctica				
Coordinación	Núñez Mayan, María Teresa	Correo electrónico	teresa.nunez.mayan@udc.es		
Profesorado	Núñez Mayan, María Teresa	Correo electrónico	teresa.nunez.mayan@udc.es		
Web					
Descrición xeral	<p>Nesta materia afóndase no significado da inclusión educativa coma un modo de resposta á diversidade que supera a perspectiva individual na búsqueda dunha resposta pedagóxica orientada á igualdade de oportunidades mediante a posta en práctica da xustiza curricular.</p> <p>Analízanse os modelos teóricos que sustentan as prácticas psicopedagóxicas tradicionais e contrapóñense co modelo social da discapacidade, que analiza os condicionantes políticos, sociais e educativos que fundamentan as diversas interpretacións da acción psicopedagóxica.</p> <p>Traballaránse en consecuencia as estratexias propias dunha práctica psicopedagóxica inclusiva e a súa repercusión nos diversos ámbitos de intervención.</p>				

Competencias / Resultados do título

Código	Competencias / Resultados do título
A7	Potenciar a xustiza curricular mediante o uso de estratexias didácticas respectuosas coa diversidade social, cultural e ambiental, analizando criticamente a experiencia histórica de exclusión educativa, e elaborando as adaptacións do currículo que garantan unha perspectiva inclusiva da educación
A8	Deseñar, implementar e avaliar prácticas educativas, programas e servizos que dean resposta ás necesidades das persoas, organizacións e colectivos específicos, promovendo a presenza, participación e éxito de todo o alumnado en contornos educativos e sociolaborais.
A12	Comprender a necesidade de incorporar o enfoque de xénero e deseñar propostas de orientación profesional que integren esta dimensión
B2	Aprender a aprender
B4	Capacidade de aplicar coñecementos na práctica psicopedagóxica
B8	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida

Resultados da aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común	AP8		CM4
Potenciar a xustiza curricular mediante o uso de estratexias didácticas respectuosas coa diversidade social, cultural e ambiental, analizando criticamente a experiencia histórica de exclusión educativa, e elaborando as adaptacións do currículo que garantan unha perspectiva inclusiva da educación	AP7		

Deseñar, implementar e avaliar prácticas educativas, programas e servizos que dean resposta ás necesidades das persoas, organizacións e colectivos específicos, promovendo a presenza, participación e éxito de todo o alumnado en contornos educativos e sociolaborais.	AP8		
Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida			CM7
Aprender a aprender		BM2	
Capacidade de aplicar coñecementos na práctica psicopedagóxica		BM4	
Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional		BM8	
Comprender a necesidade de incorporar o enfoque de xénero e deseñar propostas de orientación profesional que integren esta dimensión	AP12		

Contidos	
Temas	Subtemas
Xusticia Curricular e inclusión educativa	Factores de desigualdade individual, social e cultural. Acción preventiva e educadora.
Éxito e fracaso escolar	Culturas Silenciadas A construción do éxito e do fracaso escolar A avaliación do éxito e o fracaso escolar: estándares educativos e inclusión. Políticas neoliberais e inclusión educativa
A xénese da anormalidade. Máis alá dos factores psicobiolóxicos	As diferencias de capacidades. A Avaliación das capacidades: A influencia dos factores sociais e culturais nos resultados.
Da segregación á integración educativa: Modelos de atención á diversidade e práctica psicopedagóxica	Os fundamentos do traballo psicopedagóxico na Educación Especial segregada. A Integración escolar como unha crítica práctica da Educación Especial tradicional. Modelo deficitario de resposta á diversidade e práctica psicopedagóxica asociada
A inclusión educativa como marco do traballo psicopedagóxico	A inclusión: Unha crítica teórico- práctica á Educación Especial Modelo social da discapacidade: Consecuencias na práctica psicopedagóxica Análise da atención á diversidade no sistema educativo como punto de partida para a inclusión. A orientación psicopedagóxica nunha escola inclusiva

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Actividades iniciais	C4	2	0	2
Presentación oral	A8	4	0	4
Discusión dirixida	A12 B4 C4	6	6	12
Estudo de casos	A7 B2 B4	4	5	9
Seminario	B2 B4	13.5	10	23.5

Lecturas	A8 A12 B2 C4	0	30	30
Proba de ensaio	A8 B2 B8 C7	3	27	30
Atención personalizada		2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Actividades iniciais	Terán por obxecto indagar sobre os coñecementos previos e a motivación do alumnado sobre a temática de cada unidade ou bloque temático.
Presentación oral	Dos conceptos chave de cada bloque temático e unidade . Da estrutura e organización dos contidos esenciais. Dos casos, informes e textos sobre os que se desenvolverá o traballo grupal e individual.
Discusión dirixida	Tomando como base as lecturas indicadas no seminario, os casos prácticos estudados ou as indagacións que o alumnado realiza sobre as temáticas previamente fixadas, levarase a cabo unha discusión dirixida que ten como fin construír unha aprendizaxe significativa na que o alumnado revise, cuestione e faga seu o coñecemento.
Estudo de casos	Ten por obxecto relacionar o coñecemento teórico e práctico sobre a problemática da inclusión educativa. Permite analizar aspectos de avaliación diagnóstica e detección, tratamento individualizado e adaptacións do curriculum tanto desde unha perspectiva individual como institucional.
Seminario	Será o núcleo principal da actividade presencial. Búscase unha participación informada do alumnado que se documentará previamente seguindo as orientación bibliográficas facilitadas.
Lecturas	As lecturas máis esenciais serán facilitadas con antelación á realización de cada sesión. O alumnado orientado pola bibliografía facilitada na materia, complementará estas lecturas coas da súa elección, utilizando bases de datos de calidade contrastada. A lectura é indispensable para propiciar unha discusión académica apropiada ao nivel do mestrado.
Proba de ensaio	Proba na que se busca responder por escrito a preguntas de certa amplitude valorando que se proporcione a resposta esperada, combinada coa capacidade de razoamento (argumentar, relacionar, etc.), creatividade e espírito crítico. Utilízase para a avaliación diagnóstica, formativa e sumativa. Permite medir as habilidades que non poden avaliarse con probas obxectivas como a capacidade de crítica, de síntese, de comparación, de redacción e de orixinalidade do estudante; polo que implica un estudo amplo e profundo dos contidos, sen perder de vista o conxunto das ideas e as súas relacións.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Proba de ensaio Estudo de casos	Tanto nas sesións de docencia presencial como nas horas destinadas á titoría prestarase ao alumnado a atención personalizada que precise. A diferenza de titulacións de acceso ao mestrado, pode dar lugar a que certo alumnado requira unha atención curricular e orientación específicas en determinados temas. Facilitaráselle, nese caso, bibliografía complementaria e adaptaranse as actividades a realizar no seminario, en función das necesidades e intereses. O alumnado matriculado a tempo parcial debe acudir ben sexa presencial ou telemáticamente periódicamente ás titorías onde será asesorado para realizar un seguimento axeitado da materia.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación

Proba de ensaio	A8 B2 B8 C7	<p>Dado que pretendemos favorecer a capacidade de "aprender a aprender", non podemos cair na contradición dunha modalidade de avaliación incoherente coas metas que orientan este proxecto de docéncia. Se pretendemos fomentar a capacidade de reflexión crítica é preciso que as estratéxias e probas de avaliación que promovamos permitan comprobar até que punto se mellorou na capacidade de análise e reflexión crítica sobre as perspectivas teóricas e prácticas que estudamos durante o curso.</p> <p>Xa que logo, a avaliación terá en conta as seguintes cuestións:</p> <p>*** De maneira principal, valorara-se a participación nos debates no seio dos grupos e nos debates abertos sobre as leituras realizadas.</p> <p>** As aportacións documentais e de investigación persoal realizadas durante o seminario</p> <p>* A proba de ensaio sobre a temática abordada na matéria. Este ensaio valorará especialmente a forma de argumentar de xeito coherente e coa adecuada fundamentación sobre un tema amplo, que cruza varios dos núcleos e temas desenvolvidos durante o curso. Para a realización deste ensaio pódese utilizar todo o material bibliográfico de que se dispoña e notas persoais.</p>	60
Seminario	B2 B4	<p>Serán tomadas en conta na avaliación:</p> <p>a)A participación activa do alumnado nos diferentes temas de debate. As aportacións realizadas nas que se pon de manifesto a consulta dos materiais proporcionados ou de pesquisa persoal.</p> <p>b)A elaboración e análise de casos e a aportación creativa e informada na súa análise e nas propostas educativas de acción pedagóxica</p>	40

Observacións avaliación

O alumnado con recoñecemento oficial de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, deberá acudir a titorías para fixar as sesións interactivas e expositivas nas que poderá estar presente co fin de determinar os traballos sustitutorios, se fose o caso. Nesta titoría será informado do procedemento de avaliación que será o que resulte máis acaído en función da súa presenza/ausencia nas sesións interactivas. De ser o caso, o alumnado poderá realizar individualmente os traballos que substitúen a súa participación no seminario. En calquera caso debe realizar a proba de ensaio. As porcentaxes na avaliación son as mesmas que no grupo xeral. As condicións son idénticas na primeira e segunda oportunidade.

Recoméndase

enviar os traballos telematicamente e, de non ser posible, non utilizar plásticos, elixir a impresión a dobre cara, empregar papel reciclado e evitar imprimir borradores.

Débese facer

un uso sustentable dos recursos e a prevención de impactos negativos sobre o medio natural. Débese ter

en conta a importancia dos principios éticos relacionados cos valores da sustentabilidade nos comportamentos persoais e profesionais.

En xeral, tanto para valorar os traballos, como a participación nos debates e o exame final terase en conta: ? a utilización do coñecemento disponível; ? a comprensión das ideas básicas desenvolvidas; ? o dominio conceptual; ? a elaboración de ideas; ? a capacidade para relacionar ideas; ? a profundidade nas análises e na súa fundamentación; ? a capacidade crítica, e ? o estilo propio e a claridade expositiva de esquemas e do seu desenvolvemento.

Seguirase a normativa universitaria no que respecta á perspectiva de xénero no desenvolvemento da materia . Recoméndase utilizar linguaxe non sexista nos traballos académicos e citación xusta nas referencias bibliográficas dos mesmos.

Dado que pretendemos favorecer a capacidade de "aprender a aprender", non podemos cair na contradición dunha modalidade de avaliación que contradiga as metas que orientan este proxecto de docencia. Se pretendemos fomentar a capacidade de reflexión crítica é preciso que as estratexias e probas de avaliación que promovamos permitan comprobar até que punto se mellorou na capacidade de análise e reflexión crítica sobre as perspectivas teóricas e prácticas que estudamos durante o curso.

Xa que logo, a avaliación constará das seguintes partes:

*** De maneira principal, valorara-se a participación nos debates no seio dos grupos e nos debates abertos sobre as leituras realizadas.

** A cualidade dos traballos, aportacións e investigación das prácticas.

* Proba de ensaio sobre a temática abordada na materia. Este ensaio valorará especialmente a forma de argumentar de xeito coherente e coa adecuada fundamentación sobre un tema amplo, que cruza varios dos núcleos e temas desenvolvidos durante o curso. Para a realización deste ensaio pódese utilizar todo o material bibliográfico de que se dispoña e notas persoais.

En xeral, tanto para valorar os traballos, como a participación nos debates e o

exame final terei en conta:

.

a utilización do coñecemento
disponível;

.

a compreson das ideas básicas desenvolvidas;

.

o dominio conceptual;

.

a elaboración de ideas;

.

a capacidade para relacionar ideas;

.

a profundidade nas análises e na súa fundamentación;

.

a capacidade crítica, e

.

o estilo propio e a claridade expositiva de esquemas e do seu desenvolvemento.

Fontes de información

Bibliografía básica

- AINSCOW, Mel (2000). Funcionamiento de las aulas inclusivas. Madrid. Narcea
- BARTON, Len (Comp.) (1998). Discapacidad y sociedad. Madrid. Morata - Fundación Paideia
- DADZIE, Stella (2004). Herramientas contra el racismo en las aulas. Madrid. Morata
- DUBET, François (2005). La escuela de las oportunidades ¿Qué es una escuela justa?. . Barcelona. Gedisa
- FRANKLIN, Barry (1996). Interpretación de la discapacidad. . Madrid. Pomares
- GIMENO SACRISTÁN, José (Comp.) (2010). Saberes e incertidumbres sobre el currículum. Madrid. Morata
- MORRIS, Jenny (1996). Encuentros con desconocidas. Madrid. Narcea.
- NÚÑEZ MAYÁN, Mª Teresa (2006). Da segregación á inclusión Educativa. Santiago. Laivento
- SLEE, Roger (2012). Una escuela extraordinaria. Exclusión, escolarización y educación inclusiva. Madrid. Morata
- TORRES SANTOMÉ, Jurjo (2012). Justicia curricular. El caballo de Troya de la cultura escolar. Madrid. Morata, 2ª edic
- BARTON, Len (2008). Superar las barreras de la discapacidad.
- VLACHOU, Anastasia (1999). Camino hacia una educación inclusiva. Madrid. La Muralla.
- CALDERÓN, I. y HABEGGER, S. (2012). Educación, Hándicap e inclusión. Octaedro
- CERMI (2016). Derechos Humanos y Discapacidad. Madrid. CINCA
- LEÓN, G. Y SOLA, T. (2018). Liderando investigación y prácticas inclusivas. Granada. Ed. Universtitaria
- ECHEITA, G. (2017). Educación Inclusiva: Sonrisas y lágrimas. Aula Abierta, nº 46
- SKLIAR ,C. (2017). Pedagogías de las diferencias. Noveduc. Praxis Educativa
- ECHEITA, G. et al (2011). Orientación Educativa y atención a la diversidad e inclusión educativa. Graó

Bibliografía complementaria	<ul style="list-style-type: none">- ADORNO, Theodor W. (1998). Educación para la emancipación. Madrid. Morata- APPLE, Michael W.; AU, Wayne e GANDIN, Luís A. (Comps.) (2011). Educação crítica. Análise internacional. Porto Alegre, Brasil. Artmed- APPLE, Michael W. e BEANE, James A. (Comps.) (2005). Escuelas democráticas. Madrid. Morata, 4ª ed- AYERS, William e ALEXANDER-TANNER, Ryan (2013). Enseñar, un viaje en cómic. Madrid. Morata- ARNOT, Madeleine (2009). Coeducando para una ciudadanía en igualdad. Madrid. Morata- BAUMAN, Zygmunt (2007). Los retos de la educación en la modernidad líquida.. Barcelona. Gedisa- CONNELL, R. W. (2006). Escuelas y justicia social. Madrid. Morata, 3ª ed- EPSTEIN, Debbie e JOHNSON, Richard (2000). Sexualidades e institución escolar. Madrid. Morata - Fundación Paideia- FOUCAULT, Michel (1982). Vigilar y castigar. Madrid. Siglo XXI, 3ª ed.- FRASER, Nancy (2008). Escalas de justicia. Barcelona. Herder- FRASER, Nancy e HONNETH, Axel (2006). ¿Redistribución o reconocimiento?. Un debate político-filosófico. Madrid. Morata - Fundación Paideia- FREIRE, Paulo (1993). Pedagogía de la esperanza. México. Siglo XXI- GIMENO SACRISTÁN, José (2012). En busca del sentido de la educación. Madrid. Morata- GARDNER, Howard (1993). La educación de la mente y el conocimiento de la disciplinas. Lo que todos los estudiantes deberían comprender. Barcelona. Paidós- GIMENO SACRISTÁN, José (2003). El alumno como invención. Madrid. Morata- GIROUX, Henry A (2003). La inocencia robada. Juventud, multinacionales y política cultural. Madrid. Morata- GOULD, Stephen (1981). La falsa medida del hombre. Antoni Bosch editor- GUTMANN, Amy (2001). La educación democrática: una teoría política de la educación. Barcelona. Paidós- HABERMAS, Jürgen (1999). La inclusión del otro. Estudios de teoría política. Barcelona. Paidós- KINCHELOE, Joe L. e STEINBERG, Shirley R. (1999). Repensar el multiculturalismo. Barcelona. Octaedro- KYMLICKA, Will (2009). Las odiseas multiculturales. Las nuevas políticas internacionales de la diversidad. Barcelona. Paidós- LÓPEZ SÁNCHEZ, Félix (2009). Las emociones en la educación. Madrid. Morata- LYNCH, Katheleen; BAKER, John e LYONS, Maureen (2014). Igualdad afectiva: amor, cuidado y justicia. Madrid. Morata -Fundación Paideia- MCCARTHY, Cameron (1994). Racismo y educación. Madrid. Morata -Fundación Paideia- NUSSBAUM, Martha C (2007). Las fronteras de la justicia. Consideraciones sobre la exclusión. Barcelona. Paidós- NUSSBAUM, Martha C. (2012). Crear capacidades. Propuesta para el desarrollo humano. Barcelona. Paidós- PARASKEVA, João (2006). Currículo e Multiculturalismo. Lisboa. Pedago- RUDDUCK, Jean e FLUTTER, Julia (2007). Cómo mejorar tu centro escolar dando la voz al alumnado. Madrid. Morata- SPIVAK, Gayatri Chakravorty (2009). ¿Pueden hablar los subalternos? . Barcelona. Museu d'Art Contemporari- STEINBERG, Shirley R. e KINCHELOE, Joe L. (2000). Cultura infantil y multinacionales. Madrid. Morata- STOBART, Gordon (2010). Tiempos de pruebas: Los usos y abusos de la evaluación. Madrid. Morata- TOMLINSON, Carol Ann (2005). Estrategias para trabajar con la diversidad en el aula. Barcelona. Paidós- TORRES SANTOMÉ, Jurjo (2008). Multiculturalismo Anti-Racista. Porto. Profedições- WRIGLEY, Terry (2007). Escuelas para la esperanza. Una nueva agenda hacia la renovación. Madrid. Morata- ZIZEK, Slavoj (2007). En defensa de la intolerancia. Madrid. Sequitur- (). .- TORRES, J. (2017). Políticas educativas y construcción de personalidades neoliberales y colonialistas. Ediciones Morata- NÚÑEZ, M.T (2019). El estancamiento de la educación Inclusiva. Revista de Educación Inclusiva, 12, 1pp.67-96- PARRILLA, A. SUSINOS, T. , GALLEGO, C. Y MARTÍNEZ, B. (2017). Revisando críticamente cómo investigamos en educación inclusiva. Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado, vol 35 (3)- SLEE, R. (2012). La escuela extraordinaria. Ediciones Morata <p>
</p>
------------------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

Segundo se recolle nas distintas normativas de aplicación para a docencia universitaria incorporárase a perspectiva de xénero. Traballárase para identificar e modificar prexuízos e actitudes sexistas e influírse na contorna para modificalos e fomentar valores de respecto e igualdade. Débese ter en conta a importancia dos principios éticos relacionados cos valores da sustentabilidade nos comportamentos persoais e profesionais.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías